

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА РЕЛІГІЄЗНАВСТВА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІЛОСОФІЯ»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Освітня програма: Середня освіта (Історія)

Факультет: Історії, політології і міжнародних відносин

Івано-Франківськ – 2023 рік

Дойчик М.В. Робоча програма «Філософія» для студентів спеціальності 014 - «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» освітньої програми «Середня освіта (Історія)». Івано-Франківськ, 2023 р. 28 с.

Розробник:

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Дойчик Максим Вікторович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства

Протокол від «29» серпня, 2023 р. № 1

«29» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри філософії,
соціології та релігієзнавства

М.В. Дойчик

Схвалено методичною комісією факультету психології

Протокол від “5” вересня 2023 р. № 1

©Дойчик М.В., 2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: усі	За вибором	
	Спеціальність: усі		
Модулів –	Освітня програма:- усі	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2022-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		3-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: бакалавр	12 год.	6
		Практичні, семінарські	
		18 год.	4
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60 год.	80
		Індивідуальні завдання: __ год.	
Вид контролю: Екзамен/ <u>Залік</u>			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 30 (33%) аудиторних, 60 (67%) самостійна робота;

- для заочної форми навчання – 10 (11,11%) аудиторних, 80 (88,88%) самостійна робота.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія» читається студентам усіх спеціальностей освітнього рівня «бакалавр». В межах лекційного викладу та семінарської практики з «Філософії» акцент робиться на історико-філософській складовій напрямів думки, а також на опрацюванні ключових ідей та понять, аналізі сучасних підходів до найважливіших філософських проблем.

Курс лекцій присвячено основним тенденціям, характерним для розвитку античної, середньовічної, ренесансної, новочасної (з особливим акцентом на німецькій класиці) філософії та особливостям сучасного етапу розвитку філософського осягнення світу, актуальному стану розвитку філософських уявлень про буття, свідомість, пізнання, метод, людину, культуру та цивілізацію, суспільство та історичний процес. Зміст семінарських занять цілком корелює з лекційним матеріалом, оскільки їхня мета полягає у поглибленому вивченні матеріалу, що, як передбачається, дозволить студентам виробити власну світоглядну позицію. Завдання, які покликана вирішити пропонована дисципліна, включають не лише засвоєння певних знань з таких галузей філософії, як історія філософії, онтологія, гносеологія, методологія, філософська антропологія, філософія культури та історії, соціальна філософія, але й набуття студентами вмінь опрацьовувати самостійно навчальну літературу, критично мислити та висловлювати свою точку зору на світоглядні питання. Зазначений курс спрямований на розвиток здатності студентів самостійно набувати і удосконалювати знання та вміння через пошук, читання і реферування філософської наукової літератури.

Мета: пояснити студентам місце і роль філософії у контексті світоглядного знання, головні риси філософського мислення та методології, ознайомити з найбільш значущими світоглядними ідеями на всіх етапах цивілізаційного розвитку.

Завдання: розкрити предмет і завдання філософії, ознайомити з особливостями її історичного розвитку, експлікувати найважливіші ідеї представників античної, середньовічної, ренесансної, новочасної та сучасної філософії, пояснити місце української філософської думки в контексті світової, з'ясувати найважливіші позиції філософського осмислення буття, свідомості, пізнання, методу, людини, історії, суспільства, культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: характерні риси античного, середньовічного, ренесансного, новочасного та сучасного світогляду, найважливіші поняття філософії кожного з періодів, суть зв'язків та відмінностей між головними філософськими позиціями.

вміти: застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності, орієнтуватися у світоглядних парадигмах, критично оцінювати соціальні, культурні, політичні та інші процеси.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і

прийняття рішень у практиці викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.
- Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих.
- Здатність генерувати нові ідеї, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, вміння диференціювати традиційні та інноваційні способи вирішення завдань та знаходити межі їхнього застосування у навчальному процесі.

Фахові компетентності:

- Здатність усвідомлювати суспільний статус і призначення професійної діяльності вчителя історії, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокореляцію своїх професійних якостей, аналізувати, досліджувати та поширювати передовий педагогічний досвід.

Компетентності предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія):

- Здатність інтегрувати набуті знання з історичних та інших гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь.
- Здатність до педагогічної рефлексії та дисемінації педагогічного досвіду.

Результати навчання

- Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.
- Називати і пояснювати принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.
- Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.
- Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.
- Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання тендерного паритету у професійній діяльності.

- Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Аудиторна робота.

Лекції:

Тема 1. Філософія як форма самовизначення людини у світі (2 год.). Поняття філософії та проблема її походження. Предмет та об'єкт філософії як відображення фундаментальних питань відношення «людина – світ». Пошук універсальних принципів пояснення форм буття як предмет філософії. Основні концепції походження філософії. Природа філософських проблем та їх зв'язок з фундаментальними питаннями людського буття. Філософія як теоретична основа світогляду. Основні категорії філософії: їх онтологічний та гносеологічний зміст. Співвідношення філософії та науки. Структура філософії як науки. Особливості наукового пізнання в порівнянні з міфологічним, релігійним, філософським, мистецьким, повсякденним.

Тема 2. Філософія Стародавнього світу (2 год.). Історичні передумови виникнення філософії. Досократівський етап у розвитку античної філософії. Проблема буття і пізнання, людини і світу в античній філософії. Мілетська школа (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен). Числова філософія Піфагора і піфагорійці. Атомістичне вчення Левкіппа і Демокріта. Класичний етап у розвитку античної філософії. Філософське вчення софістів про людину як міру всіх речей. Філософія Сократа, Платона, Аристотеля. Основні течії елліністично-римської філософії: а) епікуреїзм; б) стоїцизм; в) скептицизм; г) неоплатонізм. Філософія Стародавньої Індії. Філософія Стародавнього Китаю.

Тема 3. Особливості розвитку філософської думки в Європі доби Середньовіччя, Відродження та Нового часу (2 год.). Середньовічна філософія та її особливості. Реалізм і номіналізм про природу загальних понять (універсалій). Філософія Т. Аквінського. Середньовічна містика. Перехідний характер філософії Відродження. Філософські ідеї М. Кузанського, Еразма Роттердамського, М. Фічіно, М. Монтеня, Дж. Мірандолли, Дж. Бруно та діячів реформаторського руху. Характерні риси і особливості філософії Нового часу. Проблема методу пізнання. Емпіризм і раціоналізм (Ф. Бекон, Р. Декарт). Вчення Б. Спінози про субстанцію. Монадологія Г. Лейбніца. Гносеологічні та онтологічні концепції Т. Гоббса, Дж. Локка, Дж. Берклі, Д. Юма. Філософія Просвітництва (Ф.-М. Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтеск'є). Історичні умови формування класичної німецької філософії та її основні риси. “Коперніканський” переворот І. Канта у філософії та його теорія пізнання. Суб'єктивно-ідеалістичне учення Й. Фіхте. “Філософія тотожності” Ф. Шеллінга. Філософська система і метод Г. Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л. Фойєрбаха.

Тема 4. Зарубіжна філософія XIX – XX ст. (1 год.). Загальна характеристика сучасної зарубіжної філософії. Основні напрямки розвитку філософії в Західній Європі у XIX – на початку XX століть: а) раціональна та ірраціональна філософія; б) класична та некласична філософія. Захист і оновлення класичних традицій: неокантіанство, неогегельянство. Історичні умови та джерела виникнення марксистської філософії. Виникнення позитивізму (О. Конт, Г. Спенсер) та емпіріокритицизму (В. Мах, Р. Авенаріус). Утилітаризм (І. Бентам, Дж. Мілль) та прагматизм (Ч. Пірс, В. Джеймс, Дж. Дьюї). Провідні тенденції та течії сучасної зарубіжної філософії: а) екзистенціалізм; б) філософія життя (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, А. Бергсон, О. Шпенглер); в) психоаналітична філософія (З. Фройд, К. Юнг); г) герменевтика; е) філософія постмодерну. Релігійна філософія: а) неотомізм; б) тейярдизм.

Тема 5. Українська філософія (2 год.). Історичні джерела формування української філософської думки. Історія української філософії та проблеми її періодизації. Докласична доба української філософії. Іларіон, Володимир Мономах, Кирило Турівський, Данило Заточенник, Клим Смолятич про проблеми буття, пізнання, сенсу життя, співвідношення духовного та фізичного в людині і її моральні риси. Філософська думка у культурно-освітніх центрах України XIV-XVII століть. Професійна філософська освіта у Києво-Могилянській академії (І. Гізель, С. Яворський, Ф. Прокопович, Г. Кониський, Г. Щербинський, М. Козачинський). Класична доба української філософії. Філософія Григорія Сковороди. Філософія українського романтизму. Українська академічна філософія.

Тема 6. Філософське розуміння світу та розвитку (1 год.). Проблема буття в історії філософії. Проблема субстанції. Монізм, дуалізм, плюралізм, матеріалізм, ідеалізм, об'єктивний ідеалізм, суб'єктивний ідеалізм, основне питання філософії. Буття та його основні форми. Поняття матерії, руху, простору і часу. Філософське розуміння категорії “світ”. Розвиток і його ознаки. Категорії діалектики. Основні закони розвитку.

Тема 7. Свідомість, її походження, сутність. Проблема пізнання у філософії (1 год.). Проблема свідомості в історії філософії. Відображення як всезагальна властивість матерії. Рівні відображення. Розвиток форм відображення, їх характеристика. Виникнення свідомості. Діалектика ідеального і матеріального. Свідомість: основні характеристики, структура, сутність. Основні концепції походження свідомості. Свідомість і мова. Самосвідомість. Свідомість, свобода і проблема вибору. Духовна діяльність і духовні цінності. Свідомість і творчість. Суспільна свідомість, її структура, форми та функції. Проблема пізнання в історії філософії. Основні принципи пізнання. Форми мислення. Єдність чуттєвого і раціонального в пізнанні. Проблема істини у філософії і науці. Істина і омана. Істина і правда. Форми і методи наукового пізнання. Етичні норми і цінності науки. Гносеологічні корені агностицизму.

Тема 8. Суспільство як об'єкт філософської рефлексії (1 год.). Суспільство як специфічне матеріальне утворення. Суспільне буття. Сутність діалектико-матеріалістичного розуміння суспільства. К. Маркс про суспільно-економічні формації. Суспільне виробництво, його структура, і роль у суспільстві. Праця як матеріальна основа розвитку суспільства. Формаційний та цивілізаційний підходи у визначенні періодизації історії суспільства. Соціальна структура суспільства. Основні сфери суспільного життя. Цінності та їх роль в житті людини і суспільства. Культура та цивілізація.

Семінари:

Тема 1. Філософія як форма самовизначення людини у світі (2 год.).

1. Філософія та світогляд.
2. Спільне та відмінне у філософії та науки, філософії та мистецтва, філософії та релігії.
3. Найважливіші риси філософського знання.
4. Методи та функції філософії. Система філософського знання.

Тема рефератів:

1. Філософія як світоглядне знання.
2. Філософія, наука, мистецтво: спільні і відмінні риси.
3. Загальнолюдське і національно особливе у філософії.

Питання для дискусії і контролю знань:

1. Чи є тотожними знання та мудрість?
2. Яке співвідношення між філософією і світоглядом?
3. В чому відмінність предмета філософії і окремих наук.
4. Які проблеми філософії вважаєте основними і чи можливе їх вирішення?
5. Що розумієте під “софійним” і “епістемним” способами філософування?
6. Для чого і як вивчати філософію?

Практичні завдання:

1. У процесі опрацювання літератури виписати основне визначення філософії, яке найповніше, на Вашу думку, розкриває її сутність.
2. Прочитати і проаналізувати положення із праці Ф. Шлегеля “Історія європейської літератури”: “...Філософія, і при цьому кожна окрема філософія, має власну мову. Мова філософії відмінна від поетичної мови, так і від мови буденного життя”. Визначити основну ідею і ключові слова, які, на Вашу думку, включає мова філософії.
3. Основні терміни і поняття: агностицизм, гносеологія, діалектика, дуалізм, ідеалізм, матеріалізм, метод, методологія, метафізика, міфологія, монізм, об'єктивний ідеалізм, онтологія, основне питання філософії, плюралізм, релігія, світогляд, суб'єктивний ідеалізм, філософія.

Тема 2. Філософія Стародавнього світу (2 год.).

1. Передумови виникнення філософії. Досократівський етап у розвитку античної філософії.
2. Класичний етап у розвитку античної філософії:
3. Основні течії елліністично-римської філософії:
  - а) епікуреїзм;

- б) стоїцизм;
- в) скептицизм;
- г) неоплатонізм

4. Філософія Стародавньої Індії.

5. Філософія Стародавнього Китаю.

Тема рефератів:

1. Філософські ідеї в стародавніх Індії, Китаї, Греції: порівняльний аналіз.
2. Філософські системи Платона і Аристотеля.

Питання для дискусії і контролю знань:

1. Які основні концепції виникнення філософії?
2. Які спільні і відмінні риси філософських шкіл докласичного періоду античності?
3. Про який поворот у античній філософії засвідчили положення Протагора “Людина є мірою всіх речей” і Сократа “Пізнай самого себе”?
4. Що було головним пунктом розходження між філософією Платона і його учня Аристотеля?
5. Що нового в атомістичну концепцію Демокріта вніс Епікур?
6. Які фундаментальні питання філософії поставили античні мислителі?

Практичні завдання:

1. Прочитати праці Платона “Тімей”, Аристотеля “Метафізика” в хрестоматії “Філософія Стародавнього світу” і визначити їх основні ідеї.

Скласти перелік нових філософських понять, що Ви зустріли при вивченні теми і відшукати їх визначення у словниках та посібниках.

Реферати

1. Джерела та особливості давньоіндійської філософії.
2. Світоглядно-філософські та морально-етичні ідеї у писемних джерелах культури Стародавньої Індії.
3. Значення філософських ідей Стародавньої Індії для сучасності.
4. Проблеми буття, світу і людини в ортодоксальних школах філософії Стародавньої Індії.
5. Філософські ідеї Стародавньої Індії та їх сучасне значення.
6. Давньоіндійські мислителі про шляхи удосконалення людини.
7. Концепція джайнізму про невчинення шкоди будь-якій живій істоті і сучасні проблеми біоетики.
8. Вчення буддизму про чотири «благородні істини».
9. Сучасний дзен-будцизм.
10. Буддизм як філософія і релігія.
11. Етико-політичні ідеї конфуціанства і сучасність.
12. Проблеми людини і суспільства у філософії конфуціанства.
13. Гуманістичний характер філософської думки Стародавнього Китаю.
14. Проблеми пізнання у давньокитайській філософії.
15. Елементи діалектики у філософії даосизму.
16. Питання державного управління і права у філософії Стародавнього Китаю.

Основні терміни і поняття: архе, космоцентризм, натурфілософія, метемпсихоз, анамнезис, ідея, мораль, щастя, перипатетика, скептицизм, атараксія, апатія, стоїцизм, епікуреїзм, гедонізм, аскетизм, веди, упанішади, гедонізм, аскетизм,

майя, сансара, карма, ахімса, буддизм, джайнізм, чарвака-локаята, веданте, міманса, йога, дао, жень, лі, конфуціанство, даосизм.

Тема 3. Особливості розвитку філософської думки в Європі доби Середньовіччя, Відродження та Нового часу (4 год.).

1. Особливості філософії Середніх віків.
2. Філософські ідеї мислителів доби Відродження та Реформації.
3. Основні напрями філософії Нового часу.
4. Німецька класична філософія.

Теми рефератів:

1. Філософські ідеї Августина і Томи Аквінського: порівняльний аналіз.
2. Суб'єктивно-ідеалістичний емпіризм Дж. Берклі та Д. Юма.
3. Філософські ідеї французьких та німецьких просвітників.
4. Філософія мови Т. Гобса.
5. Арабська філософія

Питання для дискусії і контролю знань:

1. З чого почалася полеміка між “реалістами” і “номіналістами” і в чому її філософський аспект?
2. Які положення мислителів доби Відродження сприяли виділенню категорії фортуни поряд з фатумом (долею)?
3. Які найважливіші питання філософії поставили і розробляли мислителі Нового часу?
4. Яка головна ідея у висловлюванні Ж.-Ж. Руссо “Людина народжена вільною, а між іншим скрізь вона в кайданах. Дехто вважає себе повелителем інших, а сам не перестає бути рабом”?

Практичні завдання:

1. Прочитати “Об истинной религии”, “О Граде Божьем”, “Исповедь” Августина Аврелия і скласти перелік поставлених ними філософських проблем.
2. Проаналізувати “Новий Органон” Ф. Бекона і “Начала філософії” Р. Декарта в “Антології мирової філософії” і скласти перелік поставлених ними філософських проблем.
3. Написати короткий виклад змісту, центральну ідею, обґрунтовану філософами-просвітниками.
4. Основні терміни і поняття: апологетика, екзегетика, креаціонізм, номіналізм, патристика, провіденціалізм, креаціонізм, одкровення, реалізм, схоластика, теологія, теоцентризм, теїзм, томізм, універсалії, теодицея, пантеїзм, антропоцентризм, гуманізм, деїзм, механіцизм, раціоналізм, емпіризм, методологія, Просвітництво.

Теми рефератів:

1. Філософія І. Канта в оцінці П. Юркевича
2. Філософія історії Гердера і Гегеля: порівняльний аналіз.
3. Д. Чижевський про вплив німецького ідеалізму на українських філософів.

Питання для дискусії і контролю знань:

1. В чому полягав “коперніканський переворот” І. Канта у філософії?
2. Яке положення І. Канта критикував Й. Фіхте?
3. Яке поняття є фундаментальним у філософії Г. Гегеля?

4. Чим відрізняється фюрбахівське і марксове тлумачення сутності людини?

Практичні завдання:

1. Виписати основні положення І. Канта і Г. Гегеля про буття, розвиток, пізнання, мораль з творів “Критика чистого розуму”, “Критика практичного розуму”, “Енциклопедія філософських наук”, або з “Антології мирової філософії” (М., 1972. – Т.3.).
2. Прочитати “Тези про Фюрбаха” К. Маркса і визначити його основну ідею?
3. Основні терміни і поняття: абсолютна ідея, абсолютний дух, антиномія, антитеза, антропологічний матеріалізм, апостеріорні знання, апріорні знання, діалектика Гегеля, діалектика К.Маркса, вульгарний матеріалізм, діалектичний матеріалізм, історичний матеріалізм, категоричний імператив, молодогегельянство, ноумени, об’єктивна діалектика, об’єктивний дух, «річ для нас», «річ у собі», синтез, старогегельянство, суб’єктивна діалектика, суб’єктивний дух, теза, трансцендентальний світ, трансцендентний світ, тріада, феномени.

Тема 4. Зарубіжна філософія ХІХ–ХХ ст. (2 год.).

1. Загальна характеристика сучасної зарубіжної філософії.
2. Основні напрямки розвитку філософії в Західній Європі у ХІХ – на початку ХХ століть:

а) раціональна та ірраціональна філософія;

б) класична та некласична філософія.

3. Провідні тенденції та течії сучасної зарубіжної філософії:

а) екзистенційна філософія;

б) філософія життя;

в) філософія фрейдизму;

г) філософія позитивізму;

д) герменевтика;

е) філософія постмодерну.

4. Релігійна філософія:

а) неотомізм;

б) тейярдизм.

Теми рефератів:

1. Неогегельянство.

2. Філософська антропологія.

3. Філософська герменевтика.

4. Феноменологія Гусерля.

5. Структуралізм та пост структуралізм.

Питання для дискусії і контролю знань:

1. У чому і коли виявилася криза класичної філософії?

2. Які особливості провідних течій та напрямів некласичної філософії?

3. Які особливості неокласичної філософії?

4. Яка філософська течія є найвпливовішою в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.?

Практичні завдання:

1. Скласти перелік філософських проблем, поставлених сучасними мислителями.

2. Прочитати в словниках статті про “Модерн”, “Постмодерн” і “Постмодернізм” і пояснити їх співвідношення.

Тема 5. Українська філософія (2 год.).

1. Історичні джерела формування української філософської думки.
2. Докласична доба української філософії.
3. Класична доба української філософії. Філософія Григорія Сковороди.
4. Філософія українського романтизму.
5. Українська академічна філософія.
6. Розвиток української філософії в ХІХ–ХХ ст.

Теми рефератів:

1. Філософські ідеї професорів Києво-Могилянської академії.
2. Філософське вчення П. Юркевича.
3. Філософські ідеї українських вчених кінця ХІХ – початку ХХ ст..
4. Філософські погляди В. Стефаника.
5. Розвиток філософської думки українськими мислителями в діаспорі.
6. Філософія в Україні, Польщі, Росії: порівняльний аналіз.
7. Філософська думка України в контексті розвитку світової філософії.

Питання для дискусії і контролю знань:

1. Які джерела виникнення і особливості розвитку української філософії.
2. В чому вбачав Г. Сковорода основне призначення філософії?
3. Хто з українських мислителів найповніше розвинув філософію української ідеї?
4. Яке основне філософське питання поставив Т. Шевченко в поезії “І мертвим, і живим, і ненарожденним...”?
5. В чому проявлялось Відродження української філософії другої половини ХХ – поч. ХХІ ст.?

Практичні завдання:

1. Прочитати працю Г. Сковороди “Наркісс. Разглагол о том: “узнай себе” і визначити його основні філософські ідеї.
2. Ознайомитись із змістом уривків філософських творів в хрестоматії “Історія філософії України” і скласти по одній із них тези виступу на семінарі.
3. Основні терміни і поняття: антеїзм, видима натура, кордоцентризм, макрокосм, мікрокосм, «невидима натура», «видима натура», «сродна праця» (споріднена), «нерівна рівність», ноосфера, теїстичність, українська національна ідея, «філософія серця», «конкордизм».

Тема 6. Філософське розуміння світу та розвитку (2 год.).

1. Буття та його основні форми.
2. Поняття матерії, руху, простору і часу.
3. Філософський зміст категорії “світ”.
4. Розвиток і його ознаки.
5. Діалектика: основні категорії та закони.

Теми рефератів:

1. Проблема буття і матерії у філософії.
2. Особливості соціального руху, простору і часу.

3. Світ як сукупна реальність.

4. Основні концепції розвитку.

Питання для дискусії і контролю знань:

1. Як співвідносяться поняття “світ”, “реальність”, “буття”, “матерія”, “субстанція”?

2. Чи співпадають фізичний, біотичний і соціальний виміри буття людини.

3. Як взаємозв’язані між собою “рух”, “розвиток”, “прогрес”, “регрес”, “еволюція”, “революція”?

4. Що означає “діалектично мислити”?

Практичні завдання:

1. Вивчаючи літературу з цієї теми, випишіть найгрунтовніше, на Ваш погляд, визначення категорій “світ”, “розвиток”, або сформулюйте власне визначення.

2. На основі вивчення праць І. Франка скласти тези виступу “Франкова концепція розвитку”.

3. В процесі вивчення теми скласти свій варіант пояснення процесів: розвиток мови і розвиток літератури.

4. Основні терміни і поняття: метафізика, онтологія, монізм, дуалізм, плюралізм, матеріалізм, ідеалізм, об’єктивний ідеалізм, суб’єктивний ідеалізм, основне питання філософії, космоцентризм, теоцентризм, антропоцентризм, геоцентризм, геліоцентризм, кордоцентризм, буття, субстанція, світ, реальність, матерія, атрибут, рух, простір, час, розвиток, світ, метод, діалектика, метафізика, догматизм, софістика, релятивізм, еkleктика, матеріалістична діалектика, діалектичний матеріалізм, діалектика К.Маркса, діалектика Гегеля, об’єктивна діалектика, суб’єктивна діалектика, принцип, розвиток, рух, зв’язок, прогрес, регрес, еволюція, революція, закон, закон взаємного переходу кількісних та якісних змін, кількість, якість, міра, стрибок, закон єдності та боротьби протилежностей, тотожність, відмінність, протиріччя, суперечність, закон заперечення заперечення, категорії, одиничне, особливе, загальне, необхідність, випадковість, зміст, форма, причина, наслідок, привід, неминучість, умови, детермінізм, індетермінізм, сутність, явище, можливість, дійсність, формальна можливість, реальна можливість.

Тема 7. Свідомість, її походження, сутність. Проблема пізнання у філософії. (2 год.).

1. Проблема свідомості в історії філософії.

2. Відображення як всезагальна властивість матерії. Рівні відображення.

3. Розвиток форм відображення, їх характеристика.

4. Виникнення свідомості. Діалектика ідеального і матеріального.

5. Свідомість: основні характеристики, структура, сутність.

6. Суспільна свідомість, її структура, форми та функції.

7. Проблема пізнання в історії філософії.

8. Основні принципи пізнання.

9. Гносеологічні корені агностицизму.

Теми рефератів:

1. Свідомість і мова.

2. Самосвідомість.

3. Взаємозв'язок свідомості і творчості.

Питання для дискусії і контролю знань:

1. Як співвідносяться поняття “мислення” і “свідомість”; “психіка” і “свідомість”; “свідомість” і “духовність”?
2. Чи є свідомість у “розумних машин” (ЕОМ, роботи)?
3. Чим відрізняються “суспільна свідомість” і “національна свідомість”?
4. Що є суттєвою рисою творчості і яку роль в ній відіграють талант, геніальність, інтуїція?
5. В чому полягає специфіка самосвідомості?
6. З якими формами суспільної свідомості пов'язана ваша майбутня професійна діяльність?

Практичні завдання:

1. Ознайомитись із змістом § 1 розділу IV (“Філософське розуміння свідомості” в книзі: Мир философии. – М., 1991) і выпишіть положення, які найглибше розкривають сутність свідомості.
2. На основі аналізу нових повідомлень засобів масової інформації визначіть, якій з основних форм суспільної свідомості приділено найбільше уваги.
3. Проаналізувати положення М. Мамардашвілі “Філософія – це мова, якою розшифровуються свідчення свідомості”, філософія – це “свідомість вголос, як виявлена свідомість” і пояснити зв'язок свідомості і філософії.
4. Основні терміни і поняття: свідомість, суспільна свідомість, національна свідомість, свідомість індивіда, колективна свідомість, індивідуальна свідомість, самосвідомість, несвідоме, надсвідоме, політична свідомість, правова свідомість, релігійна свідомість, етична свідомість, естетична свідомість, наукова свідомість, філософська свідомість, відображення, механічне відображення, фізичне відображення, хімічне відображення, біологічне відображення, соціальне відображення, подразнення, відчуття, сприйняття, уявлення, мислення, поняття, категорії, судження, умовивід, феноменологія.

Теми рефератів:

1. Агностицизм у філософії.
2. Проблема пізнання і самопізнання у філософії.

Питання для дискусії і контролю знань:

1. Що на Ваш погляд складніше: світо пізнання чи самопізнання?
2. Назвіть основні підходи до розуміння проблеми пізнання.
3. В якій мірі вивчення філософії допомогло у пізнанні світу й свого місця у ньому?
4. Як співвідносяться поняття “проблема”, “гіпотеза”, “теорія”?

Практичні завдання:

1. Сформулюйте і запишіть питання, відповіді на які хотіли б одержати під час дискусії.
2. Проаналізуйте зміст теоретичних положень, щодо вирішення проблеми пізнання, викладених у хрестоматії “Мир философии” (М., 1991) і выпишіть основні ідеї, які найглибше розкривають сутність свідомості.
3. Основні терміни і поняття: гносеологія, епістемологія, гностицизм, агностицизм, метод, методологія, істина, об'єктивна істина, абсолютна

істина, відносна істина, конкретна істина, заблудження, об'єкт пізнання, суб'єкт пізнання, практика, діяльність, праця, опредметнення, розпредметнення, раціональний рівень пізнання, чуттєвий рівень пізнання, теоретичне пізнання, емпіричне пізнання, методи теоретичного рівня наукового пізнання, методи емпіричного рівня наукового пізнання.

Тема 8. Суспільство як об'єкт філософської рефлексії (2 год.).

1. Суспільство як специфічне матеріальне утворення. Суспільне буття.
2. Сутність діалектико-матеріалістичного розуміння суспільства. К. Маркс про суспільно-економічні формації.
3. Суспільне виробництво, його структура, і роль у суспільстві.
4. Формаційний та цивілізаційний підходи у визначенні періодизації історії суспільства.
5. Соціальна структура суспільства.

Теми рефератів:

1. Філософські концепції суспільства.
2. Суспільні відносини й структура суспільства.
3. Проблема критеріїв суспільного прогресу.
4. Духовні основи суспільства.
5. Громадянське суспільство і правова держава.

Питання для дискусії і контролю знань:

1. Як співвідносяться поняття “суспільство”, “людство”, “народ”, “нація”, “клас”, “людина”, “особа”?
2. В чому полягає джерело розвитку суспільства і які його рушійні сили?
3. Чим зумовлена специфіка соціальних законів?
4. Які особливості духовної сфери суспільного життя?
5. З якою сферою суспільства зв'язана Ваша майбутня професія?
6. Які цінності відіграють, на Ваш погляд, найважливішу роль у сучасному суспільстві?

Практичні завдання:

1. Прочитавши працю І. Франка “Що таке поступ?”, сформулюйте основні його положення про суспільний прогрес й критерії поступу людства.
2. В процесі вивчення теми випишіть визначення понять “суспільство”, “праця”, “духовність”, “ментальність”, “нація”, “держава”, “влада”, “політика”, “громадянське суспільство”.
3. Скласти план реферату: “Структура українського суспільства на початку ХХІ століття”.
4. Основні терміни і поняття: суспільство, історичні типи спільнот, культура, цивілізація, рід, плем'я, етнос, нація, суспільне буття, суспільне виробництво, матеріальне виробництво, духовне виробництво, спосіб виробництва, виробничі відносини, продуктивні сили, суспільно-економічна формація, базис, надбудова, класи, страти, соціальна стратифікація, соціальна мобільність, «соціальні ліфти».

Змістовий модуль 2. Підсумковий контроль.

1. Підсумкова контрольна робота.
2. Індивідуальне завдання.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекц.	сем.	лаб.	інд.	с.р.		лекц.	сем.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Аудиторна робота												
Тема 1. Філософія як форма самовизначення людини у світі.	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 2. Філософія Стародавнього світу.	12	2	4			6	14	2	2			10
Тема 3. Особливості розвитку філософської думки в Європі доби Середньовіччя, Відродження та Нового часу.	16	4	2			10	16	2				14
Тема 4. Зарубіжна філософія XIX–XX ст.	11	1	2			8	10					10
Тема 5. Українська філософія.	12	2	2			8	10					10
Тема 6. Філософське розуміння світу та розвитку.	10	1	2			7	10					10
Тема 7. Свідомість, її походження, сутність. Проблема пізнання у філософії.	11	1	2			8	10					10
Тема 8. Суспільство як об'єкт філософської рефлексії. Підсумкова контрольна робота.	10	1	2			7	10					10
Разом за змістовим модулем 1	90	12	18			60	90	6	4			80
Змістовий модуль 2. Підсумковий контроль												
1. Підсумкова контрольна робота: 6-8 теми.												
Разом за змістовим модулем 2												
Усього годин	90	12	18			60	90	6	4			80

5. Теми семінарських занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Філософія як форма самовизначення людини у світі.	2
2	Тема 2. Філософія Стародавнього світу.	2
3	Тема 3. Особливості розвитку філософської думки в Європі доби Середньовіччя, Відродження та Нового часу.	4
4	Тема 4. Зарубіжна філософія XIX–XX ст.	2
5	Тема 5. Українська філософія.	2
6	Тема 6. Філософське розуміння світу та розвитку.	2
7	Тема 7. Свідомість, її походження, сутність. Проблема пізнання у філософії.	2
8	Тема 8. Суспільство як об'єкт філософської рефлексії. Підсумкова контрольна робота: 6-8 теми	2

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Філософія як форма самовизначення людини у світі.	2
2	Тема 2. Філософія Стародавнього світу.	2

5. Самостійна робота

Мета самостійної роботи – це набуття додаткових знань з курсу «Філософія». Її забезпечує система навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення даної навчальної дисципліни: підручники, навчальні та методичні посібники, конспекти лекцій, тощо. Результати самостійної роботи можуть відобразитися в різних активностях аспіранта: на лекційних, семінарських заняттях; при виконанні контрольної роботи; проходження тестових зрізів, підготовки тез виступів, презентацій, есе та інших видів робіт.

Самостійна робота включає: опрацювання лекційного матеріалу; пошук, опрацювання літератури у підготовці до семінарських; підготовку до написання контрольної роботи; виконання індивідуального завдання та інших форм поточного контролю.

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Філософія як форма самовизначення людини у світі.	6
2	Тема 2. Філософія Стародавнього світу.	6
3	Тема 3. Особливості розвитку філософської думки в Європі доби Середньовіччя, Відродження та Нового часу.	10
4	Тема 4. Зарубіжна філософія XIX–XX ст.	8
5	Тема 5. Українська філософія.	8
6	Тема 6. Філософське розуміння світу та розвитку.	7
7	Тема 7. Свідомість, її походження, сутність. Проблема пізнання у філософії.	8
8	Тема 8. Суспільство як об'єкт філософської рефлексії. Підсумкова контрольна робота: 6-8 теми	7

Разом	60
--------------	----

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Філософія як форма самовизначення людини у світі.	6
2	Тема 2. Філософія Стародавнього світу.	10
3	Тема 3. Особливості розвитку філософської думки в Європі доби Середньовіччя, Відродження та Нового часу.	14
4	Тема 4. Зарубіжна філософія XIX–XX ст.	10
5	Тема 5. Українська філософія.	10
6	Тема 6. Філософське розуміння світу та розвитку.	10
7	Тема 7. Свідомість, її походження, сутність. Проблема пізнання у філософії.	10
8	Тема 8. Суспільство як об'єкт філософської рефлексії. Підсумкова контрольна робота: 6-8 теми (15 год с.р.)	10
	Разом	80

7. Індивідуальні завдання

Письмове завдання: історико-філософський аналіз та інтерпретація філософського тексту на вибір.

Теми рефератів на вибір:

1. Поняття філософії та ідея мудрості.
2. Природа філософських проблем, їх зв'язок з фундаментальними питаннями людського буття.
3. Людиномірна сутність філософії. Філософське обґрунтування гуманізму.
4. Основні теми і типи філософування. Світ філософських роздумів: людина і світ, мислення і буття, духовне і тілесне.
5. Сучасні уявлення про філософію, її особливості у порівнянні з міфом, релігією, мистецтвом і наукою.
6. Філософія в системі культури. Основні функції філософії. Філософія як методологія.
7. Соціальна спрямованість філософського знання. Загальнолюдські цінності в філософії. Етноментальні особливості філософського знання.
8. «Коперніканський переворот» Канта у філософії. Пізнання як конструювання предмета. Вчення про чуттєвість. Априоризм.
9. Етична теорія І.Канта. Розсудок і розум. Теоретичний і практичний розум.
10. Трансцендентальна логіка І.Канта. Діалектика.
11. Концепція нової науки Ф.Бекона. Погляди на практичні завдання науки і філософії. Розробка нової моделі науки.
12. Теорія пізнання Ф.Бекона. Критика буденного і схоластичного розуму. Вчення про примари людського розуму. Емпіричний метод і теорія індукції.
13. Концепція буття / теорія ідей/ Платона.

14. Проблема душі у Платона.
15. Теорія пізнання Платона.
16. Вчення Платона про ерос.
17. Філософська думка Росії 2 пол XIX – поч. XX ст.
18. Некласична філософія кінця XIX поч XX ст. Неогегеліанство і неокантіанство. Фрейдизм
19. Особливості розвитку філософської думки Західної Європи XVII – XVIII ст.
20. Розробка наукового методу пізнання. Ф.Бекон і Р.Декарт
21. Онтологія Нового Часу. Проблема субстанції. Теорія пізнання.
22. Філософія Просвітництва. Французький матеріалізм XVIII ст.
23. Соціальна філософія як система знань: предмет, методи, структура, функції.
24. Парадигми і напрями філософського осмислення суспільного життя.
25. Сучасні соціальні теорії.
26. Новий юридичний світогляд. Правові ідеї філософії Локка.
27. Філософія Лейбніца
28. Філософія в Німеччині. Кант і Фіхте.
29. Філософія Гегеля.
30. Феноменологія Гуссерля. Герменевтика.
31. „Філософія життя” А.Шопенгауера.
32. Філософія А.Бергсона
33. Філософія Ф.Ніцше.
34. Аналітична філософія (Рассел, Вітгенштайн, Фреге).
35. Структуралізм. Деконструктивізм. Постмодернізм.
36. Філософія В.Соловйова
37. Особливості генезису філософії на Сході.
38. Індійська філософія
39. Китайська філософія
40. Філософська думка Київської Русі
41. Філософські ідеї в культурі України XIII – XVст. І доби українського Ренесансу.
42. Філософія у Києво-Могилянській академії
43. Філософія просвітництва в Україні
44. Філософія Українського романтизму
45. Українська філософія другої половини XIX – XX ст
46. Предмет філософії, її місце і роль в культурі.
47. Наукова орієнтація філософії. Світоглядна і методологічна функції філософії.
48. Чуттєво-естетична орієнтація філософії. Гуманістична функція філософії.
49. Практична орієнтація філософії. Моральна функція філософії.
50. Призначення філософії.
51. Філософія і теологія.
52. Теоцентризм. Монотеїзм. Креаціонізм.
53. Провіденціалізм. Гуманізм.
54. Реалізм. Концептуалізм. Номіналізм.

55. Середньовічна теодіцея.
56. Патристика і схоластика.
57. Фома Аквінський – систематизатор середньовічної схоластики.
58. Вчення Фоми Аквінського про співвідношення віри і розуму, науки і релігії.
59. «Натуральна теологія» Фоми Аквінського. Його докази буття Бога.
60. Діалектичний метод Гегеля та його історичне значення.
61. Філософія природи Гегеля. Історія суспільства.
62. Києво-Могилянська академія і її роль в розвитку науки, культури і філософії в Україні.
63. Давньослов'янська міфологія як джерело української філософської думки.
64. Значення прийняття християнства в становленні і розвитку філософського світогляду киеворуського суспільства.
65. Етноментальні особливості української філософії. Українська філософія в контексті національної культури.
66. Г.Сковорода – просвітитель, викривач соціального зла.
67. Філософські ідеї в творчості Г.Сковороди. вчення про три світи і дві «натури». Ідеї «сродної праці» і «нерівної рівності».
68. Етико-гуманістичні, естетичні і педагогічні погляди.
69. Т.Шевченко і його місце в українському національно-визвольному русі. Суспільно-політичні погляди
70. Антропоцентризм філософського світогляду Т.Шевченка. ставлення до релігії і церкви.
71. Суспільно-політична позиція І.Франка. проблема соціального і національного визволення українського народу. Ставлення до марксизму і соціалізму
72. Концепція національної еліти в історіософії В.Липинського та в політології Д.Донцова.
73. Національне відродження України і завдання філософії.
74. Феофан Прокопович про матерію і рух
75. «Філософія серця» в українській філософській думці XVIII – XIX ст.
76. Філософія М. Бердяєва.

8. Методи навчання

1. Лекції-дискусії.
2. Семінари-дискусії.
3. Мультимедійні презентації.
4. Написання есе.
5. Складання термінологічних словників.

9. Методи контролю

1. Відвідування лекційних та семінарських занять.

2. Усне опитування/ тестування.
3. Підсумкова контрольна робота (тест).
4. Виконання підсумкового контролю (у письмовій формі або у формі комп'ютерного тестування).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота			Залік
Змістовий модуль №1	Змістовий модуль № 2		
T1 – T8	Підсумкова контрольна робота	Відвідування лекцій	100
Робота на семінарських заняттях – 80	15	5	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів з навчальної дисципліни при підсумковому контролі необхідно розробити, виходячи з таких загальних рекомендацій:

“*відмінно*” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, аналізує причинно-наслідкові зв'язки;

“*добре*” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності;

“задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв’язки;

“незадовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.

Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні, контрольному тестуванні під час аудиторних занять (80 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи – 15 балів) для самостійної роботи, а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів).
Вимоги до письмової роботи	Передбачене одне письмове підсумкове тестування (максимум 15 балів)
Семінарські заняття	Оцінюється робота студентів на 9 семінарських заняттях упродовж семестру за усний та тестовий компоненти цієї роботи. Максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях може становити 80 балів.
Лекційні заняття	За відвідування лекційних занять студент отримує 5 балів.
Умови заліку	Студент, який не набрав мінімальних 50 залікових балів (з можливих 100 балів) за відомістю №1, користується повторним правом на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов’язкове комп’ютерне тестування.

Політика курсу

<p>1. Інформація щодо результатів тестування, виконання індивідуальних / групових робіт, презентації результатів самостійної роботи, загальна оцінка змістового модуля в цілому надається кожному студенту індивідуально. Неприпустимими є плагіат та списування.</p> <p>2. Присутність і робота студентів на лекційних, семінарських заняттях є обов’язковою. Під час навчання в режимі онлайн присутність студента фіксується за наявності включеної відеокамери та прописаного ідентифікатора (прізвище та ім’я студента). Теоретичні матеріали з курсу, а також додаткові ресурси для його засвоєння є доступними на сайті дистанційної освіти (за поданим вище посиланням), у бібліотеці університету та у форматі електронної інформації на сайті бібліотеки університету http://lib.pnu.edu.ua/, </p>
---

learn.pnu.edu.ua/.

3. При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні, контрольному тестуванні під час аудиторних занять (80 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи – 15 балів) для самостійної роботи, а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів).

Студент, який не набрав мінімум 50 залікових балів (з можливих 100 балів) за відомістю №1, користується повторним правом на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне тестування.

4. Контактні дані для онлайн допомоги та консультування:

Викладач: Дойчик Максим Вікторович, maksym.doichyk@pnu.edu.ua,

Студентська академічна група у viber.

Онлайн консультації також можуть проводитись з використанням Viber (+380955702451).

5. Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за покликанням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Неетична поведінка, порушення академічної доброчесності можуть призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/04/Polozhennia-pro-poriadok-perevedennia-vidrakhuvannia-ta-ponovlennia-studentiv-vyshchychkh-zakladiv-osvity-1996.pdf>

Перелік питань для підсумкового контролю філософії.

Студент повинен знати зміст програмових розділів і тем навчального курсу, відповідно до яких пропонується основний перелік питань з історії і теорії філософії.

- Поняття світогляду, філософії, мудрості. Філософія як основа світогляду. Предмет, методи, функції філософії. Основні питання філософії та різноманітність підходів до їх вирішення.
- Концепції походження філософії. Філософська думка у стародавніх Індії та Китаї. Антична філософія: основні періоди та філософські школи. Досократівський етап в старогрецькій філософії. Класична доба античної філософії (софісти, Сократ, Платон, Арістотель). Елліністична і римська філософія (Епікур і епікуреїзм. Стоїцизм, скептицизм, еkleктизм. Неоплатонізм).
- Філософія у Західній Європі середніх віків та доби Відродження: особливості і основні течії. Напрями західноєвропейської філософії Нового часу (Ф. Бекон, Р. Декарт та ін.). Філософські ідеї мислителів-просвітників (Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Й. Гердер та ін.).

- Класична німецька філософія: джерела та суттєві риси. Філософські системи І. Канта, Й. Фіхте, Ф. Шеллінга, Г. Гегеля, Л. Фюєрбаха, К. Маркса.
- Основні напрями європейської філософії в кінці XIX – XX ст. Оновлення класичних традицій: неокантіанство, неогегельянство. Неомарксизм як філософська течія. Виникнення некласичних течій: ірраціоналізм, “філософія життя”, фрейдизм, прагматизм. Позитивізм і його стадії. Екзистенціальна філософія. Еволюція релігійної філософії XX ст. (неотомізм, персоналізм, тейярдизм).
- Сучасна зарубіжна філософія: суттєві риси, провідні тенденції, основні течії (феноменологія, герменевтика, структуралізм, філософська антропологія, постмодернізм).
- Основні періоди і особливості розвитку української філософії. Джерела виникнення та становлення філософської думки в Київській Русі та в культурно-освітніх центрах України XIV-XVIII ст. Роль Києво-Могилянської академії у розвитку філософської освіти і професійної філософії.
- Філософія Г. Сковороди. Особливості розвитку української філософії в XIX ст.. Філософські погляди членів Кирило-Мефодіївського товариства. Філософські ідеї Т. Шевченка. Академічна філософія в Україні XIX ст.. “Філософія серця” П. Юркевича. Філософські ідеї українських вчених кінця XIX – початку XX ст.. (В. Вернадський, М. Драгоманов, Б. Кістяківський, С. Подолинський, О. Потебня та ін.). Філософські погляди українських письменників (В. Стефаник, Л. Українка та ін.).
- Філософія І. Франка. Розвиток філософської думки українськими мислителями XX ст.. (В. Винниченко, М. Грушевський, Д. Донцов, В. Липинський, О. Кульчицький, Д. Чижевський, М. Шлемкевич та ін.). Новітня українська філософія.
- Онтологія як учення про буття. Буття і його основні форми. Поняття матерії, руху, простору і часу. Філософське розуміння світу.
- Розвиток та його ознаки. Основні концепції розвитку. Діалектика як теорія розвитку. Принципи, основні закони і категорії діалектики.
- Філософське осмислення природи і життя як передумов людського буття. Основні концепції походження і сутності людини. Співвідношення понять людини, індивіда, індивідуальності, особи, особистості. Людина як біологічна, соціальна і духовна істота. Проблема сенсу людського життя. Практика і спілкування як способи буття людини. Види практики. Співвідношення понять діяльності і практики.
- Поняття свідомості та основні форми відображення. Сутність та структура свідомості. Самосвідомість. Свідомість і мова. Свідомість і творчість. Індивідуальна та суспільна свідомість. Основні форми суспільної свідомості.
- Пізнання: сутність, основи та принципи. Чуттєве та раціональне пізнання, їх форми. Проблема істини у філософії та її критеріїв. Абсолютна і відносна істина. Об’єктивність і конкретність істини. Наукове пізнання: рівні, форми і методи. Специфіка методів гуманітарних наук.
- Поняття суспільства і соціальної спільноти. Філософські концепції суспільства. Специфіка соціальних законів. Зростання потреб і здібностей людини як соціальний закон. Суспільство як соціальна система що саморозвивається.
- Поняття праці, виробництва, економіки і власності. Праця як основа саморозвитку людини і самоорганізації суспільства. Суспільне виробництво. Матеріальна і духовна основи суспільства. Матеріальне виробництво: взаємовплив продуктивних сил і виробничих відносин.

- Суспільні відносини, їх типи. Поняття структури суспільства. Суспільне життя, його основні сфери та взаємозв'язок між ними. Економічна сфера суспільства. Соціальна сфера та соціальна структура суспільства. Політична сфера суспільства. Поняття влади, політики, держави, права. Взаємозв'язок правової держави та громадянського суспільства. Духовна сфера суспільного життя та зростання її впливу на інші сфери. Співвідношення понять духовності, свідомості, ментальності, релігійності. Взаємодія суспільства з природою.
- Розвиток суспільства. Джерела і рушії розвитку суспільства. Суспільний прогрес та його критерії.
- Особистість та її типи. Особистість як суб'єкт суспільного розвитку. Суспільство і особистість. Свобода і проблема подолання відчуження у суспільстві. Цінності, їх класифікація та значення в житті суспільства та особистості. Проблема ціннісних орієнтацій.
- Філософське тлумачення культури та її людинотворчої сутності. Культура, цивілізація та цивілізаційні засади суспільства. Людство та глобальні проблеми сучасності й соціального прогнозування. Філософське осмислення проблем трансформації та розвитку українського суспільства.
- Філософський аналіз змісту текстів першоджерел.

11. Методичне забезпечення

1. Дойчик М.В. Робоча навчальна програма з курсу «Філософія» для студентів усіх спеціальностей (електронний варіант).

2. Текстові завдання та електронні варіанти тестів для поточного контролю знань

3. Power Point презентації.

4. Роздатковий матеріал. Опорні конспекти лекцій; першоджерела та хрестоматії першоджерел.

12. Рекомендована література

Основна

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. К.: Генеза, 1996. 370 с.
2. Андрущенко В. П., Волович В. І., Горлач М. І., Головченко Г. Т., Губерський Л. В. Філософія: Підручник. Х.: Консум, 2000. 672 с.
3. Бичко І. В., Бойченко І. В., Табачковський В. Г. та ін. Філософія. Підручник. К., 2001. 408 с.
4. Бойченко І. В. Філософія історії: Підручник для студ. вищих навч. закладів. К.: Знання, 2000. 724 с.
5. Возняк С. М., Голянич М. Ю., Москаленко Ю. М. Філософська думка України: імена та ідеї. Івано-Франківськ, 2003. 136 с.
6. Воронкова В. Г. Філософія: навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2004. 464 с.
7. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій: Навч. посібник для студ. вузів. К.: Наукова думка, 1997. 285 с.

8. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання. 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
9. Надольний І. Ф. Філософія: Навч. посіб. К.: Вікар, 2004. 457 с.
10. Петрушенко В. Л. Філософія. Львів, 2001. 448 с.
11. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник. 2.вид., випр., доп. Київ, 2006. 592с.
12. Філософія науки. Навчальний посібник / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2017. 588 с.

Додаткова

1. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2019). The Idea of Dignity in Contemporary Scientific Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 2(2), 3-12. <https://doi.org/10.15421/341919>
2. Duliba, Y., Ovcharuk, S., Doichyk, M., Hoian, I., Vergolyas, M., & Sarancha, I. (2022). The Transformation of the Global Civil Society during the Covid-19 Pandemic. *Postmodern Openings*, 13(1), 436-449. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/406> (Web of Science).
3. Prepotenska, M., Ovsiankina, L., Smyrnova, T., Rasskazova, O., Cherednyk, L., & Doichyk, M. (2022). Tolerance as a Communicative and Socio-Cultural Strategy of Social Agreements. *Postmodern Openings*, 13(1), 291-312. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/397> (Web of Science).
4. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2021). Epistemological Premises for the Concept of Dignity in John Locke's Philosophical Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 4(1), 3-12. <https://doi.org/10.15421/342101>
5. Maidaniuk, I., Tsoi, T., Hoian, I., Doichyk, M., Patlaichuk, O. & Stupak, O. (2022). The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 13. 436-449. <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/397> (Web of Science).

13. Інформаційні ресурси

1. <https://d-learn.pnu.edu.ua/>
2. <http://lib.pnu.edu.ua/>

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом вищого навчального закладу і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролів.
2. Розробляється лектором. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри, у методичній комісії факультету, інституту, підписується завідувачем кафедри, головою методичної комісії і затверджується проректором з науково-педагогічної роботи.

Робоча програма з навчальної дисципліни “Філософія” для здобувачів першого освітнього рівня (бакалавра).

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 2024-2025 навчальний рік на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол засідання кафедри філософії, соціології та релігієзнавства від «___» _____ 2024 р. № ___

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету психології
Протокол № ___ від «___» _____ 2024 р.

Робоча програма з навчальної дисципліни “Філософія” для здобувачів першого освітнього рівня (бакалавра).

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 2025-2026 навчальний рік на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол засідання кафедри філософії, соціології та релігієзнавства від «___» _____ 2024 р. № ___

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету психології
Протокол № ___ від «___» _____ 2025 р.

Робоча програма з навчальної дисципліни “Філософія” для здобувачів першого освітнього рівня (бакалавра).

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 2026-2027 навчальний рік на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол засідання кафедри філософії, соціології та релігієзнавства від «___» _____ 2025 р. № ____

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету психології
Протокол № ____ від «___» _____ 2026 р.

Робоча програма з навчальної дисципліни “Філософія” для здобувачів першого освітнього рівня (бакалавра).

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 2027-2028 навчальний рік на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол засідання кафедри філософії, соціології та релігієзнавства від «___» _____ 2026 р. № ____

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету психології
Протокол № ____ від «___» _____ 2027 р.